MEMÒRIA ARQUEOLÒGICA DE LA INTERVENCIÓ EFECTUADA AL CARRER COMTAL, 26-30, 29-31, DE BARCELONA

Codi MHCB: 149/06

Data intervenció: 13-27 de novembre de 2006

JOSÉ MANUEL ESPEJO BLANCO

Juny de 2007

ÍNDEX

1. FITXA TÈCNICA
2. INTRODUCCIÓ
3. ENTORN GEOLÒGIC I GEOGRÀFIC
4. NOTÍCIES HISTÒRIQUES I INTERVENCIONS ANTERIORS
5. MOTIVACIONS I OBJECTIUS DE LA INTERVENCIÓ
6. METODOLOGIA
7. DESCRIPCIÓ DE LES TROBALLES
8. CONCLUSIONS
9. BIBLIOGRAFIA
10. REPERTORI ESTRATIGRÀFIC
11. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA
    - 11.1. Documentació Planimètrica
    - 11.2. Documentació Fotogràfica

1. FITXA TÈCNICA

NOM DE LA INTERVENCIÓ	Carrer Comtal, 26-30 i 29-31
UBICACIÓ	Districte de Ciutat Vella Barcelona
COORDENADES UTM **Fus31N amb Datum ED50 (UB/ITC)**	X: 431056 Y: 4582231 Z: 9,90 m.s.n.m.
CONTEXT	Zona urbana
TIPUS D'INTERVENCIÓ	Preventiva terrestre
CLASSE D'ACTIVITAT	Control i/o excavació
DATES D'INTERVENCIÓ	13-27 de novembre de 2006
PROMOTOR	FECSA-ENDESA
EQUIP TÈCNIC	Direcció: José Manuel Espejo Blanco

2. INTRODUCCIÓ

Aquesta memòria recull els resultats del control arqueològic preventiu (Codi MHCB: 149/06) efectuat sobre unes obres de canalització en rasa, de 43 m de longitud aproximada (39 m en vorera i 4 m en calçada), realitzades per l'empresa **Espelsa** per a **Fecsa-Endesa** (número d'expedient: 0216011-0). La intervenció, feta sota la supervisió del **Servei d'Arqueologia del Museu d'Història de la Ciutat, Institut de Cultura, Ajuntament de Barcelona**, ha estat duta a terme al carrer Comtal, 26-30, 29-31, districte de Ciutat Vella **(Figures 1 i 2)**.

La direcció tècnica ha estat assumida per l'arqueòleg José Manuel Espejo Blanco, de l'empresa **ATICS, S.L., Gestió i Difusió del Patrimoni Històric i Arqueològic**, la qual ha facilitat tot el material necessari per a dur a terme la intervenció.

Les tasques arqueològiques, simultànies a les obres, s'iniciaren el dia 13 de novembre de 2006 i finalitzaren el 17 del mateix mes.

El control arqueològic tenia com a objectiu detectar i documentar possibles estructures antigues que poguessin veure's afectades per les obres, ja que el lloc on aquestes es desenvolupaven es troba inclòs en una "Zona d'Interès Arqueològic" d'un destacat valor, donat que es troba relacionat amb un sector històric molt important per a Barcelona.

3. ENTORN GEOLÒGIC I GEOGRÀFIC

La ciutat de Barcelona es troba dins d'un terme municipal que s'estén a la costa de la mar Mediterrània en una plana d'uns 5 km. d'amplària (l'extensió total del terme és de 91,41 km^2), limitada al NW per la serra de Collserola (que culmina a 512 m al cim del Tibidabo), entre els sectors deltaics del Llobregat i el Besòs. La seva funció de capital ha estat sens dubte afavorida per la situació geogràfica d'aquesta plana, on conflueixen els dos grans eixos de comunicació que travessen en direcció Nord-Sud la Catalunya central (el Llobregat i l'eix dels rius Besós-Congost-Ter) i que accedeixen a la ciutat a través del congost de Martorell el primer i del coll de Finestrelles, sota el turó de Montcada, el segon.

El Barcelonès comprèn el territori estès entre la Mediterrània i la Serralada Litoral, en el tram conegut per serra de Collserola, és a dir, entre els estrets de Martorell i de Montcada, per on els rius Llobregat i Besòs, respectivament, s'encaminen a la mar. Des del punt de vista de la morfologia, és fàcil identificar, al Barcelonès, dues grans unitats: Collserola i el Pla de Barcelona, que és a on s'ubica la ciutat de Barcelona, i per tant és aquella unitat morfològica que ens interessa.

El Pla de Barcelona és limitat per la Serralada de Collserola, i a migjorn, per la falla que segueix, ran de mar, des de Garraf i el turó de Montjuïc que és el punt més elevat, pels turonets dels Ollers, del Tàber, de les Falzies, de la Bota, fins el turó de Montgat, més enllà del Besòs.

La falla, originada al moment de la fractura del Massís Catalano-Balear, dibuixà el que, a grans trets, havia de ser la costa catalana. Per això, el pla inclinat del peu de Collserola és de basament paleozoic i d'estructura tabular, havent estat afectat per tots els moviments orogènics alpins. En el miocè i el pliocè, damunt del sòcol paleozoic se sedimentaren dipòsits marins, dels quals són testimonis el seguit de turons suara anomenats. El Pla, que des de Collserola va baixant suaument i d'una manera regular, en el punt de contacte entre la Ciutat Vella i l'Eixample, es produeix una ruptura de continuïtat amb la presència d'un

salt o esglaó d'uns vint metres, clarament visible en la morfologia urbana. Aquest tall va ser aprofitat per la defensa, recolzant-hi les muralles, o per a l'economia, instal·lant a les Mbles diversos molins aprofitant el sallent. De l'esglaó cap a mar ja no hi ha sòcol de llicorella ni de granit, sinó un mantell al·luvial format per les aportacions de les rieres, dels torrents, dels deltes dels rius veïnals i el corrent litoral.

Així doncs, el Pla es pot dividir en tres sectors: El Pla inclinat, els turons arran de mar, i el pla de baix, que correspondria a la zona compresa entre l'esglaó i el mar. En aquest sector hi dominen materials al·luvials més fins aportats per rieres, torrents i les aigües d'escorrentiu que baixen de la serra i, també, dels corrents marins.

4. NOTÍCIES HISTÒRIQUES I INTERVENCIONS ANTERIORS

Els orígens de la ciutat de Barcelona se situen al Mont Tàber, molt a prop del mar i dominat al sud pel promontori de Montjuïc, que facilita la defensa del seu litoral. Ben aviat, però, els límits s'anaren expandint pel pla, on només s'aixequen, cap al nord, els turons de Monterols, el Putget, la Creueta, el Carmel, la Muntanya Pelada i el turó de la Peira.

Des del punt de vista urbanístic, podem diferenciar tres zones dins la ciutat. Prop del mar i dominat al sud pel gran promontori de Montjuïc hi ha el nucli antic, que resta emmurallat fins la desaparició de les muralles, a mitjans del segle XIX. Aquest espai inclou d'una banda, un nucli central conegut com a barri gòtic una part del qual correspon a la primitiva ciutat romana. Al seu voltant hi trobem tot un seguit de petites viles que es van formar en època medieval, dins el perímetre de les muralles aixecades al segle XIII. Aquestes viles noves són els actuals barris coneguts amb els noms de les esglésies que els centralitzen: del Pi, de Santa Anna, de Sant Pere, de Santa Maria del Mar i de la Mercè. Els darrers sectors del nucli antic de la ciutat, és a dir, la Rambla i el Raval, començaren a ser urbanitzats quan quedaren inclosos dins el tercer recinte fortificat de la ciutat que es bastí al llarg de la segona meitat del segle XIV.

En segon lloc tenim tot un seguit de pobles que neixen entorn de la ciutat, i que n'acabaran formant part a finals del segle XIX. Per últim hi trobem l'Eixample, una àmplia zona quadriculada, de carrers amples, planificada a la segona meitat del segle XIX, seguint el Pla d'Ildefons Cerdà, quan ja s'havien enderrocat les muralles que impedien el creixement urbanístic de Barcelona.

Com ja hem dit, des de començament del segle IX el territori de la ciutat de Barcelona s'amplià amb l'establiment dels primers nuclis de població situats fora del recinte que englobava la muralla romana, constituint burgs o barriades, anomenades també vilanoves, establertes al voltant de centres d'ordre econòmic o religiós com és el cas d'esglésies, mercats, el port o els hospitals. Lentament les muralles romanes anaren perdent el seu valor defensiu i la funció aglutinadora i

proteccionista exercida durant més de 900 anys. A la fi del segle XI l'antiga muralla havia perdut tota la seva funcionalitat com a recinte defensiu tot i que el nucli urbà que delimitava continuà mantenint el paper de centre polític i religiós (GARCIA, 1986).

Les viles noves creades al voltant de l'antic recinte emmurallat romà foren el Mercadal, Santa Maria del Mar, Sant Cugat del Rec, Sant Pere, Dels Arcs i Del Pi. En relació amb la funcionalitat dels nous espais ocupats, cal assenyalar que el procés de creixement de les vilanoves crea una polarització típicament medieval entre una ciutat d'herència romana amb funcions de centre polític, religiós i simbòlic, seu de la Cort Comtal i del bisbe; i el burg, on es situa una gran varietat d'activitats comercials (sobretot artesanals i marítimes) (GARCÍA, 1986), i zones de poblament. Veurem com aquesta contraposició fou progressivament diluïda amb la construcció d'un nou recinte emmurallat per tal de garantir la protecció dels nuclis poblacionals recentment creats. Malgrat aquest element, encara perduraven formes d'organització romanes que amagaven la nova realitat urbana de la ciutat; és la divisió polítco-administrativa en forma de quarters.

Amb l'afany d'encabir i protegir les noves barriades i els edificis establerts fora els límits de la muralla d'època romana es va començar a construir una nova línia defensiva, anomenada per molts el segon recinte fortificat. Tradicionalment s'ha associat aquesta muralla amb el regnat de Jaume I, essent el primer tram el construït a La Rambla, des del convent de Framenors fins l'àrea propera a l'església de Santa Anna, amb una datació anterior a 1260 (CARRERES, 1909). Alguns autors però, plantegen que la presència de portals no implica forçosament que la muralla estigués construïda, ja que està documentada l'existència d'aquests portals al final d'alguns carrers, sense evidència de murs de tancament. Tenint en compte el temps que passa entre la conclusió de les obres de l'anomenat segon recinte i la pèrdua de la capacitat defensiva del mur romà, aquesta corrent d'investigació planteja la possible existència d'estructures edilícies aixecades de forma gradual i dotades de caràcter defensiu que haurien anat protegint la ciutat segons l'expansió del seu creixement. La culminació

d'aquest sistema de defensa el marca la construcció definitiva d'una fortificació estable.

Pel que sabem fins ara, doncs, és difícil proporcionar una cronologia fiable per a la construcció d'aquest segon recinte tot i que, a grans trets, els autors coincideixen en situar-lo a finals del segle XIII i inicis del segle XIV.

Aquesta muralla originà la Rambla des de Santa Anna fins al convent de Sant Francesc (tocant a mar) amb el portal de Santa Anna i de la Canuda, el de la Portaferrissa i el del Pla de la Boqueria, a la confluència dels carrers de la Riera del Pi i de la Boqueria. Pel costat de la mar no hi havia muralla perquè al segle XIII hom no preveia atacs d'aquest costat. Aquesta muralla de mar i els baluards de marina nos es construïren fins els anys 1541 i 1543. La muralla es continuà pel sector NE, ja en ple segle XIV, des del convent de Santa Clara, situat dintre l'àmbit de la Ciutadella que féu construir Felip V. D'allà continuava fins al Portal Nou, recordat pel carrer que porta aquest nom, després enrondava el convent de Sant Pere de les Puelles, es dirigia vers el modern carrer Trafalgar, fins a Jonqueres, i continuava fins al portal dels Orbs, que des de l'any 1466 s'anomena portal de l'Àngel en motiu de la petita imatge de l'àngel de la guarda que es col·loca a la porta en record a l'aparició d'aquest àngel a Sant Vicens Ferrer (CARRERES, 1909).

Per altra part, la Via Laietana representa la intervenció contemporània més radical en l'estructura de la Barcelona vella (si exceptuem la Rambla del Raval). Projectada el 1879, tenia com a missió comunicar de forma ràpida i directa l'Eixample amb el port a través del centre històric de la ciutat. Al llarg del seu recorregut tenim la casa del gremi de Velers, el casal del Metge (1919), les Cases Cambó (1921-25) i l'edifici del Foment del Treball (1931-34), totes obres d'Adolf Florensa, la plaça de Ramon Berenguer el Gran amb una estàtua eqüestre de Josep Llimona, que deixa al descobert el llenç de muralla coronat per la Capella reial de Santa Àgata, el Grup Escolar Baixeras (1917-22), notable obra noucentista de Josep Goday, i l'edifici de Correus, tocant ja al port (a la nova Plaça d'Antoni López), obra monumentalista de Goday i Jaume Torres (1914-27). Destaquem també com edifici emblemàtic per la seva importància, i proximitat al

carrer Comtal, el Palau de la Música Catalana, construït en 1905-08 per Domènech i Montaner al solar que ocuparen els antics claustres renaixentistes del convent dels mínims fins el 1835.

La muralla, a més de salvaguardar la ciutat de Barcelona dels enemics, va servir per protegir-la de les vingudes d'aigua. Feia les funcions de col·lector de les rieres que hi incidien provinents de la vall que s'estenia al nord i que anteriorment penetraven lliurement a la ciutat, impedint que les inundacions vessessin cap al tàlveg interior (RIBA, 1992). Tot i això, es documenten greus problemes de drenatge de les clavegueres i dues grans inundacions de la ciutat (27 d'agost de 1389 i 13 de setembre de 1427).

Entre l'avinguda del Portal del Àngel i la Via Laietana, hi ha un petit entrellat de carrers que tenen com a eixos principals, entre ambdues avingudes, el carrer de Montsió i el carrer Comtal.

El carrer de Montsió rep aquest nom del convent de monges dominiques de santa Maria de Montsió, que després d'haver estat en llocs diferents des del 1351, va trobar la residència definitiva (el 1423) entre aquest carrer i la placeta de Santa Anna. Mencionem també la casa Martí, o antiga cerveseria i cabaret d'Els Quatre Gats, edificada el 1900 per Puig i Cadafalch, d'un estil neogòtic-modernista, important centre social, cultural i artístic de l'època.

Per la seva part, el carrer Comtal té una casa gòtica del segle XV, mal restaurada modernament, i altres cases notables dels segles XVII i XVIII. Es un carrer de vianants amb botigues i restaurants (VV.AA., 1982). En aquest carrer començaven els murs del que fou Palau Comtal de Valldaura, residència dels primers comtes de Barcelona. Passava per carrer de Magdalenes, arribava fins el carrer de Montsió i tenis el jardí al llarg de l'actual carrer d'Amargós. El Palau fou enderrocat a les primeries del segle XIX i d'ell deriva el nom d'aquest carrer.

Respecte a les **intervencions arqueològiques** més destacades en els voltants del carrer Comtal, mencionem els dos punts més propers en els que s'han realitzat troballes de certa rellevància científica.

A l'oest es troben els coneguts restes de la Plaça Vila de Madrid, on es va documentar una intensa ocupació romana a la zona (funerària i d'habitat) i destacats restes d'època medieval, que han posat de manifest el procés de creixement urbanístic de la ciutat, focalitzat en les acaballes de l'Edat Mitjana ? els segles XIII i XIV? (BELTRÁN, BUSQUETS I PASTOR, 2004; BUSQUETS, PASTOR, 2005).

Cap al sud trobem el nucli de Santa Caterina. A l'avinguda de Francesc Cambó entre els anys 1984-1985, es van realitzar una sèrie de sondejos en els quals es va documentar l'ocupació de la zona per una necròpolis de tombes d'inhumació durant el baix imperi, fins a una data desconeguda, però probablement anterior al segle X. A partir d'aquí, no aparegueren testimonis d'una ocupació continuada de l'àrea fins a la Baixa Edat Mitjana, moment a partir del qual es té constància d'habitació de la zona fins a l'actualitat (GRANADOS, 1989).

A l'any 1999 es van excavar les restes de l'antic convent de Santa Caterina, així com vestigis d'una necròpolis baix-imperial (AGUELO, HUERTAS, 2002). Poc després es va iniciar una excavació al solar de l'antic mercat de Santa Caterina, motivada per les obres de remodelació de l'edifici del mercat. La intervenció arqueològica va permetre documentar una primera ocupació de l'àrea durant el bronze inicial (amb la presència d'un enterrament doble d'inhumació i un parell de sitges), una segona fase durant l'alt imperi (aparegué un possible centre productiu d'àmfores), una tercera fase entre els segles IV i VI d.n.e., en què es documentà una necròpolis (amb enterraments en fossa simple, *tegulae* a doble vessant, àmfores i edificacions de caràcter funerari), i, finalment, l'evolució de l'església i convent de Santa Caterina durant l'època medieval i moderna (AGUELO, HUERTAS I PUIG, 2003).

Finalment mencionem per la seva proximitat la intervenció efectuada al Portal de l'Àngel, 42-44. Aquesta va permetre ampliar el coneixement d'aquest sector de la segona muralla i aportar una peça més del complex teixit que conforma el seu traçat. També van aparèixer estructures d'habitat del segle XVII, associada a aquest tram de la muralla medieval (MEDINA, 2002).

MOTIVACIONS I OBJECTIUS DE LA INTERVENCIÓ

Les motivacions per les quals s'ha fet necessari un seguiment arqueològic en aquesta zona del Districte de Ciutat Vella, com ja hem comentat més amunt, es deu a què aquesta es troba en un espai inclòs en una "Zona d'Interès Arqueològic" d'un eminent valor, donat que es troba relacionat amb un sector històric molt destacat per a la ciutat.

En el cas concret que ens ocupa, es formularen diverses hipòtesis de treball prèvies a la investigació, les quals, molt breument, feien referència a la presència d'estructures de diferents èpoques a la zona afectada. Les més significatives són:

- Forma part de l'*ager* de la ciutat romana.
- Es troba dins l'espai urbanitzat delimitat per la muralla del segle XIII.

Els objectius immediats es centren doncs en recuperar les possibles restes arqueològiques que puguin aparèixer durant la realització de les obres que ha de realitzar l'empresa Espelsa per a la instal·lació d'uns cables de baixa tensió.

6. METODOLOGIA

Per a aconseguir els objectius marcats és necessari adoptar una metodologia sistemàtica i que se'ls adeqüi. En relació amb la metodologia de registre, la seqüència estratigràfica s'estableix amb el propòsit d'entendre la formació, delimitació, estructuració i ordre de deposició dels diferents estrats. De la mateixa manera, ajuda a interpretar els diversos processos sedimentaris i postdeposicionals que s'han anat produint al llarg del temps a la zona afectada. Sota aquestes premisses, s'ha establert un registre detallat dels diferents estrats que configuren la zona intervinguda utilitzant per a fer-ho el sistema d'Unitats Estratigràfiques (U.E.), que es pot seguir a E.C. HARRIS (1990) i A. CARANDINI (1997), sistema acceptat àmpliament i secundat a Catalunya des de fa tres dècades (TRÓCOLI, SOSPEDRA, 1992). Aquest mètode permet analitzar de forma individualitzada cadascuna de les incidències que afecten la seqüència estratigràfica. La caracterització de les diferents unitats estratigràfiques es detalla en una fitxa. Aquí s'hi registren tots els paràmetres que permeten la seva correcta identificació i descripció, així com també la seva relació física respecte a la resta de les unitats estratigràfiques del jaciment.

La identificació d'una U.E. s'estableix mantenint l'ordre estricte d'aparició durant el procés d'excavació i es duu a terme generalment utilitzant una clau de tres dígits, començant tota la seqüència numèrica per el número 100. A sota de la rasa s'han diferenciat les distintes unitats estratigràfiques (UU.EE. 101, 102...). Aquesta forma de procedir s'utilitza amb la finalitat d'evitar qualsevol alteració de la seqüència numèrica o algun tipus d'interferència en cas que, durant el procés, sorgeixi una estratigrafia complexa que obligui a acumular unitats estratigràfiques. Quant al mètode d'intervenció immediata respecte als treballs que s'estaven realitzant, hem seguit el del control visual directe. La tasca d'excavació de les rases esmentades s'ha dut a terme seguint la metodologia habitual d'utilització del martell pneumàtic per a aixecar el paviment de lloses i la seva preparació de morter; i, en segon lloc, l'ús del pic i la pala per a practicar el buidatge del

reompliment de les rases fins a trobar la profunditat desitjada, uns 80-90 cm en aquest cas. L'arqueòleg director estigué present durant tot el període d'obertura de les rases, observant el sediment extret amb la finalitat de recuperar les restes de ceràmica, ós, metall, o de qualsevol altra naturalesa, que poguessin sortir.

En aquest cas s'ha decidit donar el mateix numero de UE (100) a tot el tram de rasa, inclosos els quatre metres de l'encreuament, tenint en compte que es tracte del mateix tipus de pavimentació en tota la calçada i l'absència d'elements diferenciadors significatius de qualsevol naturalesa en tot el seu traçat.

La documentació de la intervenció es completa amb les fitxes de les unitats estratigràfiques trobades, i un registre gràfic, que inclou documentació planimètrica i una selecció fotogràfica de les evidències més representatives del desenvolupament dels treballs.

7. DESCRIPCIÓ DE LES TROBALLES

L'obra de canalització en rasa per a estendre la canalització i els cables elèctrics de baixa tensió comprenia un tram total de 43 m al carrer Comtal (31 m de vorera i 4 m de calçada, si bé en ambdós casos es tractava del mateix tipus de paviment), entre els números 31-29 i 30-26 **(Figura 2; Fotografia 1)**.

L'actuació arqueològica es va centrà, d'una banda, en el control visual de la realització del tram de rasa per part de l'empresa adjudicatària i, per l'altra, en l'excavació manual per part de la direcció tècnica quan les característiques del sediment extret així ho exigien.

Les obres s'iniciaren el dia 13 de novembre i van concloure el 17 del mateix mes. A efectes pràctics, la direcció tècnica considerà oportú atorgar a tot el recorregut de 43 m el mateix número de rasa: la Rasa 100, inclòs el tram d'encreuament del carrer, pel fet que el paviment i l'estratigrafia eren idèntics als trams de la vorera i de la calçada.

RASA 100

La Rasa s'estén des de una E.T. ubicada al número 31 cap al 29, punt des del qual creua a l'altre costat del carrer, al número 30, des del que s'encamina fins a la finca número 26 per a la qual es realitza l'obra. Té una longitud aproximada de 43 m (4 m del creuament del carrer), i 50-60 cm de profunditat per 40 cm d'amplada **(Fotografia 2)**. A mesura que avançaven els treballs foren apareixent altres serveis anteriors (electricitat, aigua, clavegueram i telefònica) tant en sentit longitudinal com perpendicular a la direcció de la rasa, en relació amb la cota esmentada de 60 cm, amb la qual cosa la hipòtesis inicial relativa a l'existència d'estructures arqueològiques s'anava contrastant negativament.

L'estratigrafia **(Fotografia 3)** constava d'un nivell de paviment (cota de circulació actual: 9'90 m snm) format per petites lloses rectangulars de ciment (30x10x6 cm) i la seva preparació de formigó, amb 30-35 cm de potència en total (U.E. 101), i un reompliment de sauló vermellós, però barrejat amb deixalles i runa

constructiva, amb 25-30 cm de potència (U.E. 102). Aquest sediment, d'aportació antròpica, forma part de l'ompliment habitual que s'utilitza en el farciment de rases realitzades per a la instal·lació de diferents xarxes subterrànies.

8. CONCLUSIONS

Aquesta intervenció arqueològica, realitzada al carrer Comtal, tenia com a fites descobrir i documentar possibles restes arqueològiques conservades durant les obres que l'empresa FECSA-ENDESA tenia previst d'efectuar per a la realització de la canalització en rasa d'una línia elèctrica subterrània de baixa tensió.

En aquest sentit, i com ja ha quedat reflectit a l'apartat anterior, hem de concloure que els resultats han estat negatius. D'una banda, un dels elements que més ha condicionat el volum nul de dades arqueològiques obtingues ha estat l'escassa profunditat on s'ha instal·lat la canalització (50-60 cm), que se suma als reduïts 40 cm d'amplada de què constava la rasa. A això se li ha d'afegir la presència d'altres serveis (aigua, electricitat, telefònica i clavegueram), instal·lats amb anterioritat i que mantenien una cota similar a la requerida per a aquesta obra; i també el fet de tractar-se d'una excavació preventiva de caràcter molt localitzat i parcial. En definitiva, ha resultat impossible documentar algun tipus de resta constructiva relacionada amb l'ocupació romana, medieval o moderna, que sabem que en el passat es va produir en aquest sector de Barcelona, i per tant només podem afegir que els resultats d'aquesta intervenció difícilment poden aportar respostes als interrogants plantejats al voltant del poblament i l'urbanisme de la ciutat al llarg d'aquestes etapes de la seva història.

9. BIBLIOGRAFIA

AGUELO, J. i HUERTAS, J. (2002): *Informe del treballs arqueològiques a la zona de Sta. Caterina. Agost – octubre de 2002*. Arxiu del Servei d'Arqueologia Urbana del M.H.C.B. Barcelona. Memòria inèdita.

AGUELO, J.; HUERTAS, J.; PUIG, F. (2003): "El convent de Santa Caterina de Barcelona: L'aportació de l'arqueologia", a *Actes del II Congrés d'Arqueologia Medieval i moderna a Catalunya*. Associació Catalana per a la Recerca en Arqueologia Medieval. Sant Cugat del Vallès.

BELTRÁN, J.; BUSQUETS, C.; PASTOR, I., (2004): *Memòria de la Intervenció Arqueològica Preventiva realitzada a la plaça Vila de Madrid (Ciutat Vella), novembre 2000-juliol 2003*. Arxiu del Servei d'Arqueologia Urbana del M.H.C.B. Barcelona. Memòria inèdita.

BUSQUETS, C.; PASTOR, I. (2005): "Aportació a l'estudi de la trama urbana baixmedieval de l'actual plaça Vila de Madrid (segles XIII-XV). Resultats de la recerca arqueològica i documental". QUARHIS, 01 (Època II). Barcelona.

CARANDINI, A. (1997): *Historias en la Tierra. Manual de excavación arqueológica.* Ed. Crítica, Barcelona.

CARRERAS I CANDI, F. (1909): "La ciutat de Barcelona". *Geografia General de Catalunya, Vol. III*. Barcelona.

GARCIA I ESPUCHE, A. (1986): *Espai i societat a la Barcelona preindustrial*. Barcelona.

GRANADOS, J. O., coord. (1989): *Sondeig arqueològic a l'avinguda Cambó (Barcelona). 1984-1985*. Arxiu del Servei d'Arqueologia Urbana del M.H.C.B. Barcelona. Informe Inèdit.

HARRIS, E. C. (1990): *Principios de estratigrafía arqueológica*, Ed. Crítica, Barcelona.

MEDINA GUERRERO, E. (2002): *Memòria de la intervenció arqueològica a l'Avinguda Portal de l'Àngel, 42-44 (Barcelona)*. Arxiu del Servei d'Arqueologia Urbana del M.H.C.B. Barcelona. Memòria inèdita.

RIBA I ARDERIU, O. (1993): "Assaig sobre la geomorfologia medieval de la ciutat vella de Barcelona". *Actes del III congrés d'història de Barcelona*. Barcelona.

TRÓCOLI, Isabel G. i SOSPEDRA, Rafel (Eds.) (1992): *Harris Matrix. Sistemes de registre en Arqueologia (2 vols.)*, Pagès Editors, Lleida.

VV.AA. (1982): *Gran geografia comarcal de Catalunya. Introducció. Barcelona, Baix Llobregat.* Enciclopèdia Catalana . Barcelona.

10. REPERTORI ESTRATIGRÀFIC

Nom de la intervenció: Comtal, 26-30, 29-31 (Barcelona)			**UE : 101**
Sector: Rasa 100	**Codi MHCB:** 149/06	**Cronologia:** Segle XX	
DEFINICIÓ :	Paviment del carrer actual.		
DESCRIPCIÖ :	Superficial format per petites lloses allargades de 30x10x6 cm fetes de ciment més la preparació de formigó que la sustenta, de 30-35 cm de potència total (9'90-9'60 m snm).		
MATERIAL DIRECTOR :			
SEQUENCIA FÍSICA :	**Igual a**		**Equivalent a**
	Rebleix a		**Es reblert per**
	Cobreix a	102	**Es cobert per**
	Talla a		**Tallat per**
	Es recolza a		**Se li recolza**
	S´entrega a		**Se li entrega**

Nom de la intervenció: Comtal, 26-30, 29-31 (Barcelona)			**UE : 102**
Sector: Rasa 100	**Codi MHCB:** 149/06	**Cronologia:** Segle XX	
DEFINICIÓ :	Rebliment modern de rases de serveis recents.		
DESCRIPCIÖ :	Sauló de color vermellós barrejat amb deixalles i runa, de 25-30 cm de potència total (9'60-9'30 m snm).		
MATERIAL DIRECTOR :			
SEQUENCIA FÍSICA :	**Igual a**		**Equivalent a**
	Rebleix a		**Es reblert per**
	Cobreix a		**Es cobert per** 101
	Talla a		**Tallat per**
	Es recolza a		**Se li recolza**
	S´entrega a		**Se li entrega**

11. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

11.1. Documentació Planimètrica

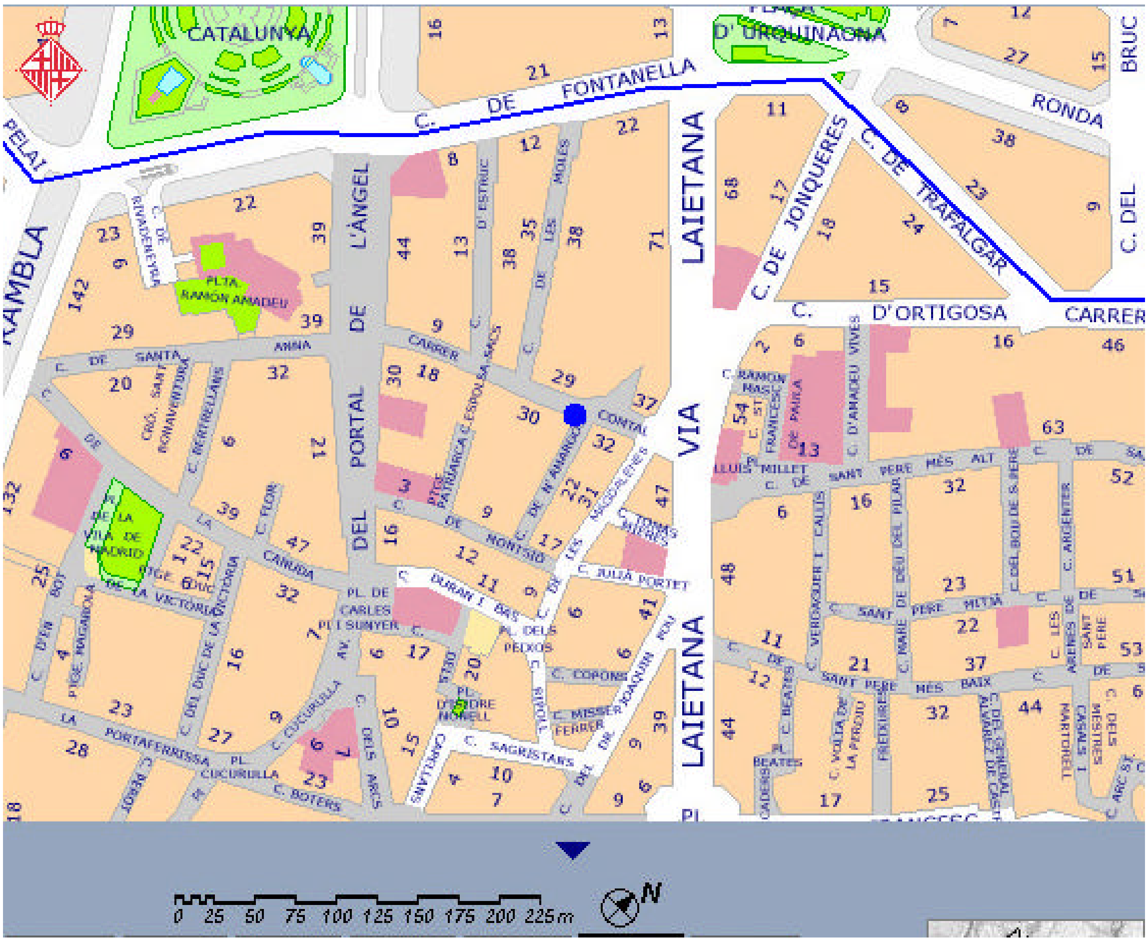

Figura 1: Plànol de situació del carrer Comtal.

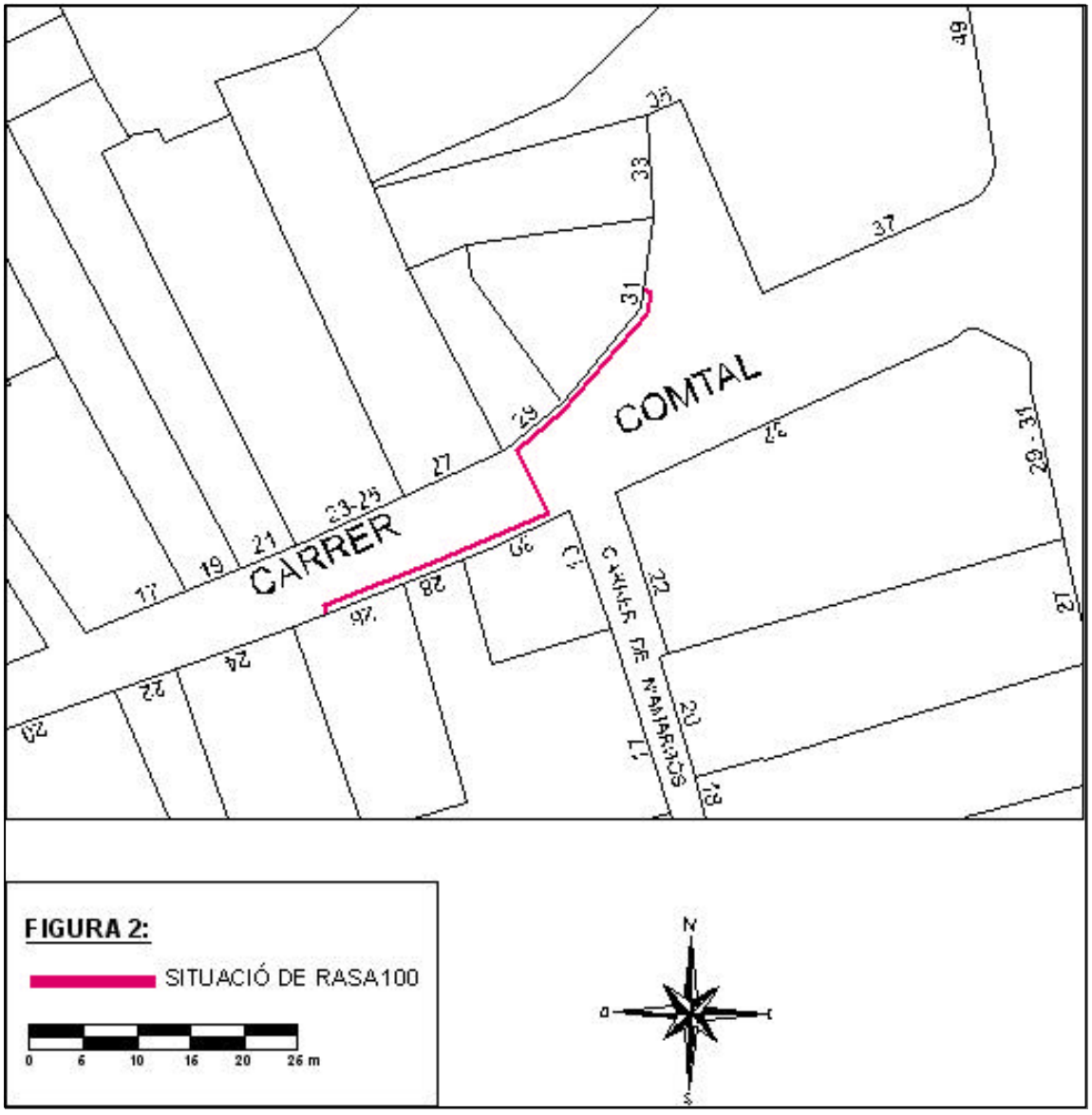
CARRER
COMTAL
CARRER DE N'AMARGOS
FIGURA 2:
SITUACIÓ DE RASA100
0 6 10 16 20 26 m
N
S

Documentació Fotogràfica

Fotografia 1: Vista general del carrer Comtal en el seu tram afectat per l'obra.

Fotografia 2: Vista parcial de la Rasa 100 amb nombrosos serveis anteriors.

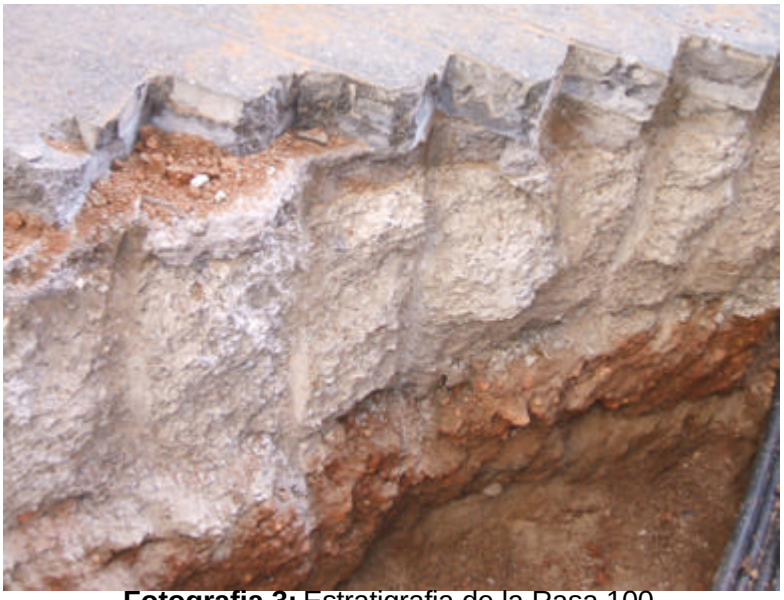

Fotografia 3: Estratigrafia de la Rasa 100.